

Дмитренко В.А.

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЗА ІВАНОМ ЛИСЯК- РУДНИЦЬКИМ

Питання періодизації історії України є одним із найбільш дискусійних у вітчизняній гуманітаристиці. Одним із перших хто запропонував розв'язати його враховуючи вплив культурних чинників на історичні процеси був Іван Лисяк-Рудницький. У травні 1978 року у Канадському Інституті Українських Студій при Альбертському університеті науковець виголосив доповідь, у якій критично відгукнувся як до спроб періодизації української історії на базі формаційного підходу так і до «звичайної схеми» М.С. Грушевського. Пізніше її ідеї втілилася у есе «Проблеми термінології та періодизації в українській історії». Вчений відкинув формаційну «п'ятичленку» зауваживши, що: «...не має жодного історичного сенсу на ціле тисячоліття, від Рюрика до Миколи I, наліплювати ярлик феодалізму» [1, с.41].

Водночас, не задовольнив дослідника й розподіл української історії на «княжу», «литовсько-польську» та «козацьку» добу. Головною вадою такого поділу він вважав неможливість поширити його на інші країни. Це, в свою чергу, призводить до ізоляції української історії від світового історичного процесу. Крім того, вчений відзначав, що й трактування окремих діб не є беззаперечним, бо не відображає їх характеру. Так, приміром, козацтво є справді важливим феноменом української історії XVII століття. Проте, чи варто на цій підставі означати весь період з XVI по XVIII століття як козацьку добу, залишається для дослідника контроверсійним питанням.

Виходячи з вищезначених міркувань, І. Лисяк-Рудницький запропонував поділити історію України на стародавню, середньовічну, ранньоновітню та історію XIX й XX століття (новий та новітній час відповідно). Їх він вважав відповідником великих європейських епох античності, середньовіччя та новітнього часу. Стародавню історію України він пропонував розглядати як частину, хоча й маргінальну, грецької та елліністично-романської цивілізації. Середньовіччя визначалося у межах VI — XVI століть. У ньому виділялися докиївський період, час Київської та Галицько-Волинської держави, добу

литовського панування до Люблінської унії 1569 року. Це мало б відповідати європейському ранньому, зрілому та пізньому середньовіччю. Ранньоновітній час тривав, на думку дослідника, від Люблінської унії до кінця XVIII століття. Остаточний перехід до нової історичної епохи пов'язується з кінцем XVIII століття. Тож XIX століття у І. Лисяка-Рудницького значно довше ніж воно є хронологічно, бо ж триває з 1780-х років до 1914 року. Саме цей період, на думку історика, можна вважати часом появи модерної української нації. Перша Світова війна й події до яких вона призвела відкрили найновішу добу в історії Європи в цілому та України, зокрема [1, с.42-43].

Популяризуючи таку періодизацію, дослідник акцентує увагу саме на аналізові культурних явищ, уплетених до окремих історичних епох. Зокрема, ренесанс, реформація та бароко проголошується основною темою культурного та інтелектуального життя у пізньосередньовічній та ранньомодерній період, а просвітництво й романтизм стають визначальними для «довгого» XIX століття.

Література

1. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе / І.П. Лисяк-Рудницький. — К.: Основи, 1994. — Т. I. — 554 с.